

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Ричок Тетяни Миколаївни

«Корекція показників фізичного стану школярів з вадами слуху

засобами туристського багатоборства»,

представлену на здобуття наукового ступеня

кандидата наук з фізичного виховання та спорту зі спеціальності

24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення

Актуальність обраної теми дисертації. На сьогодні в Україні проживає більше як 100 тисяч осіб із вадами слуху, із них 11 тисяч дітей. Визнання унікальності та цінності людського життя, потреби забезпечення гарантій і прав дитини на розвиток, реалізацію своїх освітніх потреб відображає гуманістичні тенденції в сучасному суспільстві й закріплено в законодавстві України та низці міжнародних документів, як-от у Саламенкській декларації та «Програмі дій щодо освіти дітей із інвалідністю». Нову методологію спеціальної освіти дітей з інвалідністю обґрунтовано в «Концепції спеціальної освіти дітей з особливостями психофізичного розвитку на найближчі роки і перспективу» (1996), а також у «Проекті державного стандарту спеціальної освіти» (2004).

Спеціальна загальноосвітня школа-інтернат на сучасному етапі її розвитку стоїть перед проблемою пошуку шляхів удосконалення навчання й виховання осіб із вадами слуху для вирішення важливих педагогічних завдань. Увага спеціальної школи спрямована на оновлення змісту та технології освіти, що передбачає зміщення акценту на більш глибоку, ніж раніше, диференціацію й індивідуалізацію процесу навчання, на розвиток життєвої компетенції та творчих здібностей, соціальної адаптації й інтеграції дітей із вадами слуху.

У фаховій науково-методичній літературі накопичено теоретичний і експериментальний матеріал про корекцію рухових порушень і підвищення

рівня фізичного стану школярів з вадами слуху. Утім, такі розробки стосуються переважно дітей молодшого шкільного віку. Водночас залишаються недостатньо науково розробленими й апробованими окремі аспекти покращення фізичного стану дітей середнього шкільного віку з вадами слуху та використання оздоровчих видів рухової активності в процесі фізичного виховання.

З огляду на вищевикладене тема дисертаційної роботи Тетяни Миколаївни Ричок, без сумніву, є актуальною та затребуваною для теорії і практики фізичного виховання дітей підліткового віку з вадами слуху. Вивчення тексту дисертації, автореферату й опублікованих за темою досліджень наукових праць дає підстави стверджувати, що рецензовану роботу Тетяни Миколаївни присвячено дослідженню актуальної та недостатньо розробленої в адаптивному фізичному вихованні проблеми.

Дисертаційну роботу Т. М. Ричок виконано відповідно до зведеного плану НДР у сфері фізичної культури і спорту на 2011–2015 рр. Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту за темою 3.7. «Вдосконалення біомеханічних технологій у фізичному вихованні і реабілітації з урахуванням індивідуальних особливостей моторики людини» (номер державної реєстрації 0111U001734), Плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2016–2020 рр. за темами 3.13 «Теоретико-методичні основи здоров'яформуючих технологій у процесі фізичного виховання різних груп населення» (номер державної реєстрації 0116U001615) та 3.23 «Здоров'яформуючі технології дітей і молоді у процесі адаптивного фізичного виховання (номер державної реєстрації 0116U001620).

Наукова новизна. На наш погляд, найбільш вагомим науковим доробком, отриманим автором, є розроблена й апробована технологія корекції показників фізичного стану школярів з вадами слуху засобами туристського багатоборства, яка охоплювала 3 етапи (підготовчий, корекційний і підтримувальний), а також мету, завдання, принципи, умови

практичної реалізації, засоби, методи та критерії її ефективності. Заслужує на увагу те, що в роботі вперше визначено умови (організаційні, дидактичні, соціально-адаптаційні) впровадження технології корекції показників фізичного стану школярів середнього шкільного віку з вадами слуху засобами туристського багатоборства у процес фізичного виховання спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату.

Тому слід зазначити, що представлена автором робота відповідає сучасним методологічним вимогам до фундаментальних наукових досліджень, зокрема – до наукових досліджень у сфері фізичного виховання. Дисертаційна робота Ричок Т. М. містить наукову новизну, розкриває актуальну проблему сучасної науки в адаптивному фізичному вихованні.

Практичне значення роботи полягає в корекції показників фізичного стану школярів середнього шкільного віку з вадами слуху, формуванні мотивації до оздоровчо-рекреаційної рухової діяльності на основі застосування практичних компонентів технології. Упроваджена технологія сприяла ефективності організації процесу фізичного виховання, забезпеченню освітньої, виховної й оздоровчої спрямованості навчального процесу в умовах спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату.

Основні результати дослідження впроваджено у практику навчального процесу кафедри біомеханіки та спортивної метрології, кафедри здоров'я, фітнесу та рекреації Національного університету фізичного виховання і спорту України (2017), кафедри теоретичних основ фізичного та адаптивного виховання Класичного приватного університету (2017), навчально-виховну діяльність спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату № 18 м. Києва (2017).

Дисертаційна робота Т. М. Ричок відповідає паспорту спеціальності 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення. У ній вирішено важливу проблему сучасної теорії і методики адаптивного фізичного виховання – запропоновано технологію корекції показників фізичного стану дітей середнього шкільного віку з вадами слуху засобами

туристського багатоборства для підвищення ефективності процесу їхнього фізичного виховання, що є суттєвим внеском у сучасну теорію та методику адаптивного фізичного виховання, має значні перспективи для наукового розвитку та практичного застосування.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Усі наукові положення, висновки й рекомендації, які сформульовано в дисертації Т. М. Ричок, достатньою мірою обґрунтовано експериментальними даними, спроектовано на мету та завдання роботи. Ступінь вірогідності отриманих результатів забезпечено тривалістю і кількістю експериментальних досліджень, використанням у роботі сучасних методів, які відповідають вимогам наукової метрології. Достовірність отриманих результатів забезпечено адекватністю методів меті й завданням роботи, достатнім обсягом і репрезентативністю емпіричного матеріалу, коректністю статистичної обробки даних із залученням сучасних комп'ютерних програм.

У дослідженнях застосовано значний діапазон теоретичних та експериментальних **методів дослідження**: аналіз і узагальнення даних науково-методичної літератури й інформаційних джерел мережі Інтернет (для визначення пріоритетних напрямів наукової роботи); педагогічний експеримент: констатувальний (для отримання початкових даних щодо захворюваності школярів, морфофункціонального стану, рівня фізичної працездатності та підготовленості, психоемоційного стану, рівня теоретичних знань і практичних умінь); викопіювання інформації з первинної медичної документації підлітків з вадами слуху спеціальних загальноосвітніх шкіл-інтернатів (для дослідження показників захворюваності); індекси: Кетле, Робінсона, життєвий і силовий (для оцінювання морфофункціонального стану обстежуваного контингенту школярів); методику Гарвардського степ-тесту та функціональну пробу Руф'є (для визначення рівня фізичної працездатності школярів з вадами слуху); педагогічне тестування (для виявлення рівня фізичної підготовленості);

психолого-педагогічний тест «Діагностика вад особистісного розвитку» (ДВОР) за З. М. Карпенко та восьмикольоровий тест Люшера (для дослідження психоемоційного стану школярів з вадами слуху); соціологічні методи дослідження (для оцінювання рівня теоретичних знань і практичних умінь школярів з вадами слуху). Знання дітей оцінювали за методикою, запропонованою Т. В. Антоною і модифікованою Є. А. Захаріною. За методом переваги проведено експертне оцінювання мультимедіа-інформаційно-методичної програми «MotusVita» для перевірки доцільності її впровадження у процес фізичного виховання. Перетворювальний педагогічний експеримент, тривалість якого становила один навчальний рік, передбачав оцінювання ефективності розробленої технології корекції показників фізичного стану школярів з вадами слуху. Систематизацію матеріалу та первинну математичну обробку було виконано за допомогою таблиць Microsoft®Excel 2010.

Крім того, робота містить достатню кількість відповідно оформленого цифрового та графічного матеріалу, що дає можливість скласти візуальне уявлення про отримані результати.

Характеристика основних положень роботи. У вступі дисертації обґрунтовано актуальність роботи, її зв'язок з науковими програмами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, описано рівень наукової новизни та практичне значення, відображено особистий внесок автора, наведено дані про апробацію дисертаційної роботи і впровадження отриманих результатів у практику.

У першому розділі представлено теоретичний аналіз і узагальнення фахової вітчизняної та зарубіжної наукової літератури, на основі якого виявлено стан сучасної соціальної проблеми – порушення слуху дітей, а також вивчено теоретичні основи та концепції порушення слуху; окреслено актуальні проблеми фізичного стану підлітків за такою нозологією; розглянуто інформаційні технології, які було використано для оптимізації освітнього процесу адаптивного фізичного виховання, діагностування та

моніторингу організму школярів; розкрито ключові принципи та позитивний вплив туристського багатоборства на фізичний стан школярів з вадами слуху.

У другому розділі подано характеристику основних методів досліджень, висвітлено їхню адекватність щодо об'єкта, предмета, мети та завдань роботи, описано організацію дослідження і контингент обстежуваних дітей.

У третьому розділі наведено дані констатувального експерименту: морфофункціонального стану підлітків, рівня фізичної працездатності та підготовленості, оцінки психоемоційного стану, рівня захворюваності, оцінки рівня теоретичної підготовленості й аналізу практичних умінь до здоров'яформуючої діяльності школярів 15 років з вадами слуху. У констатувальному експерименті брали участь 72 школяра 13–15 років з вадами слуху (35 хлопців і 37 дівчат) спеціальних загальноосвітніх шкіл-інтернатів м. Києва (№ 6, 9, 18) та м. Біла Церква.

У четвертому розділі обґрунтовано потребу розроблення технології та розкрито зміст експериментальної технології корекції показників фізичного стану школярів з вадами слуху засобами туристського багатоборства; висвітлено основні положення технології – мету, завдання, принципи; розроблено методичну основу технології корекції показників фізичного стану школярів з вадами слуху засобами туристського багатоборства у процесі фізичного виховання; описано розроблення мультимедіа-інформаційно-методичної програми «MotusVita» та схарактеризовано етапи практичної реалізації технології.

У п'ятому розділі представлено результати перетворювального експерименту: оцінено ефективність технології корекції показників фізичного стану школярів з вадами слуху засобами туристського багатоборства у процесі фізичного виховання; вивчено специфіку змін показника захворюваності у школярів з вадами слуху; досліджено зміни морфофункціонального стану, фізичної працездатності та фізичної підготовленості підлітків із вадами слуху; проаналізовано психоемоційний

стан і визначено динаміку змін рівня теоретичних знань школярів 15 років з вадами слуху.

Унаслідок перетворювального експерименту відбулося скорочення кількості звернень по медичну допомогу до 3 разів на рік на одного школяра; наприкінці експериментального року було зафіксовано зміни в структурі захворюваності школярів, а саме – істотне зниження кількості захворювань на рівні $p < 0,05$; зареєстровано позитивну динаміку фізичного стану за показниками індексу Кетле, що максимально наблизило отримані результати до показника норми; відбулося достовірне зниження індексу Робінсона ($p < 0,05$); виявлено достовірний приріст результатів щодо показника силового індексу ($p < 0,05$); визначено позитивні зміни рівня вияву фізичної працездатності – середній рівень – у 50,00 % хлопців і 41,67 % дівчат, при цьому не виявлено школярів із низьким рівнем. Спостережено позитивну динаміку за показниками індексу Руф'є: відбулося зменшення кількості хлопців з оцінкою «задовільно» від 57,14 % до 14,29 %, дівчат – від 58,33 % до 8,33 %; з'явилися школярі з оцінкою «відмінно».

Результати перетворювального експерименту, діагностування вад особистісного розвитку й тест Люшера дали змогу встановити відмінності до та після впровадження авторської технології, які відобразили покращення психологічного й емоційного стану хлопців і дівчат з вадами слуху ($p < 0,05$). Також простежено значне підвищення рівня теоретичних знань школярів з вадами слуху, зменшення кількості школярів з низьким рівнем теоретичних знань і появу школярів з високим рівнем ($p < 0,05$).

Після завершення впровадження авторської технології відбулися позитивні та достовірні зміни, на рівні $p < 0,05$, практичних умінь і навичок готовності школярів до здоров'яформуючої діяльності.

У шостому розділі узагальнено теоретичний матеріал і експериментальні дані, що посприяли вирішенню важливої наукової проблеми корекції показників фізичного стану на основі використання засобів туристського багатоборства для школярів з вадами слуху. Отримані

результати зіставлено із сучасними даними літературних джерел; проведено обговорення результатів на основі методології та теорії спорту, спортивної педагогіки, психології; зроблено висновки про наукову новизну й практичне значення дисертації.

У роботі отримано дані, які підтверджують і доповнюють результати досліджень інших авторів, а також дані, які є абсолютно новими в теорії та практиці фізичного виховання.

У висновках дисертації викладено основні результати роботи, кількісні й якісні показники здобутих результатів з обґрунтуванням їхньої вірогідності.

Повнота викладення матеріалів дисертації в роботах, які опубліковано автором. Результати проведених досліджень висвітлено в друкованих працях. За темою дисертації опубліковано 10 наукових праць, із яких 7 – у фахових виданнях України, 2 публікації – у виданнях, які ввійшли до міжнародної наукометричної бази даних; 3 публікації – апробаційного характеру.

Матеріали дисертації було представлено на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях з міжнародною участю, що відображає широке оприлюднення автором результатів роботи. В опублікованих роботах та авторефераті достатньо повно викладено питання корекції показників фізичного стану на основі використання засобів туристського багатоборства для школярів з вадами слуху. Дисертацію й автореферат написано грамотно, лаконічно, науковим стилем. Зміст автореферату відповідає змісту дисертації.

Зауваження щодо змісту дисертації та автореферату.

Крім позитивних моментів дисертації, мусимо вказати на окремі аспекти, які недостатньо відображено в роботі.

1. У другому розділі роботи, під час опису психолого-педагогічних методів, автору слід було акцентувати увагу яким саме чином враховувалась особливість обстежуваного контингенту (методика ДВОР), хто із дослідників рекомендує дані методи для контингенту дітей з вадами слуху.

2. Матеріали, представлені в пункті 2.1.5 при описі методу педагогічне тестування частково дублюється текст в пункті 2.1.9 «Методи визначення рівня фізичної підготовленості».

3. Для більш ґрунтовного аналізу досліджуваних показників фізичного та психоемоційного стану дітей з вадами слуху автору слід було їх вивчати з урахуванням ступеня порушення слуху у дітей.

4. У підрозділі 3.6. «Оцінка рівня теоретичних знань з фізичної культури та основ здорового способу життя школярів з вадами слуху», ст. 103 автором представлена система опитування школярів щодо визначення рівня їх теоретичної підготовленості, яка містила 36 запитань, які були розподілені за змістовними модулями, а також за рівнем складності. У той же час уточнення потребують наступні положення:

✓ за якими критеріями визначався ступінь складності запитань і кількість балів, які учні отримували за правильну відповідь на запитання?

✓ чи однаковою була кількість складних, запитань середньої складності, та простих запитань у кожному тематичному модулі, адже аналіз їх результатів, здійснювався за кожним модулем окремо?

5. Автору слід було звернути увагу на принципові відмінності авторської технології від вже існуючих напрацювань по впровадженню засобів туристичного багатоборства та змісту варіативного модуля «Туризм» навчальної програми для 5–9 класів.

6. У підрозділі 4.1. «Обґрунтування необхідності впровадження експериментальної технології корекції показників фізичного стану школярів з вадами слуху засобами туристського багатоборства», представлені результати анкетування школярів, щодо визначення їх потреб та інтересів, мотивації до покращення власного фізичного стану та здоров'яформуючої

діяльності, можливо доцільним було представлення цих результатів у 3 розділі.

7. Редакційної корекції потребують деякі рисунки та таблиці, які займають більше 1 сторінки можливо їх необхідно було б винести у додатки.

8. У дисертаційній праці трапляються орфографічні помилки та стилістичні неточності.

Проте вказані зауваження не впливають на загальне позитивне враження від роботи та не знижують наукову і практичну значущість отриманих результатів.

Висновок про відповідність дисертації до встановлених вимог.

Дисертаційна робота Тетяни Миколаївни Ричок з теми «Корекція показників фізичного стану школярів з вадами слуху засобами туристського багатоборства» є самостійним завершеним науковим дослідженням, що має теоретичне і практичне значення для адаптивного фізичного виховання школярів з вадами слуху. Виявлені зауваження та пропозиції не знижують загального рівня наукового й практичного значення результатів роботи.

За актуальністю розкритих питань, новизною отриманих результатів і практичним значенням робота повністю відповідає «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, а її автор – Ричок Тетяна Миколаївна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення.

Офіційний опонент:
кандидат наук з фізичного
виховання та спорту, доцент
кафедри ТМФВ Рівненського
державного гуманітарного
університету

С. П. Савлюк

*Відгук отримано
18.06.2018.*

М.М.